

LIETUVOS
NACIONALNE
M. MAZYDO
BIBLIOTEKA

mokslas — menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985
SPALIO MĖN. 12 d. / OCTOBER 12, 1985
PART TWO — Nr. 200(37)

Kelionė į mito miškus pavojinga

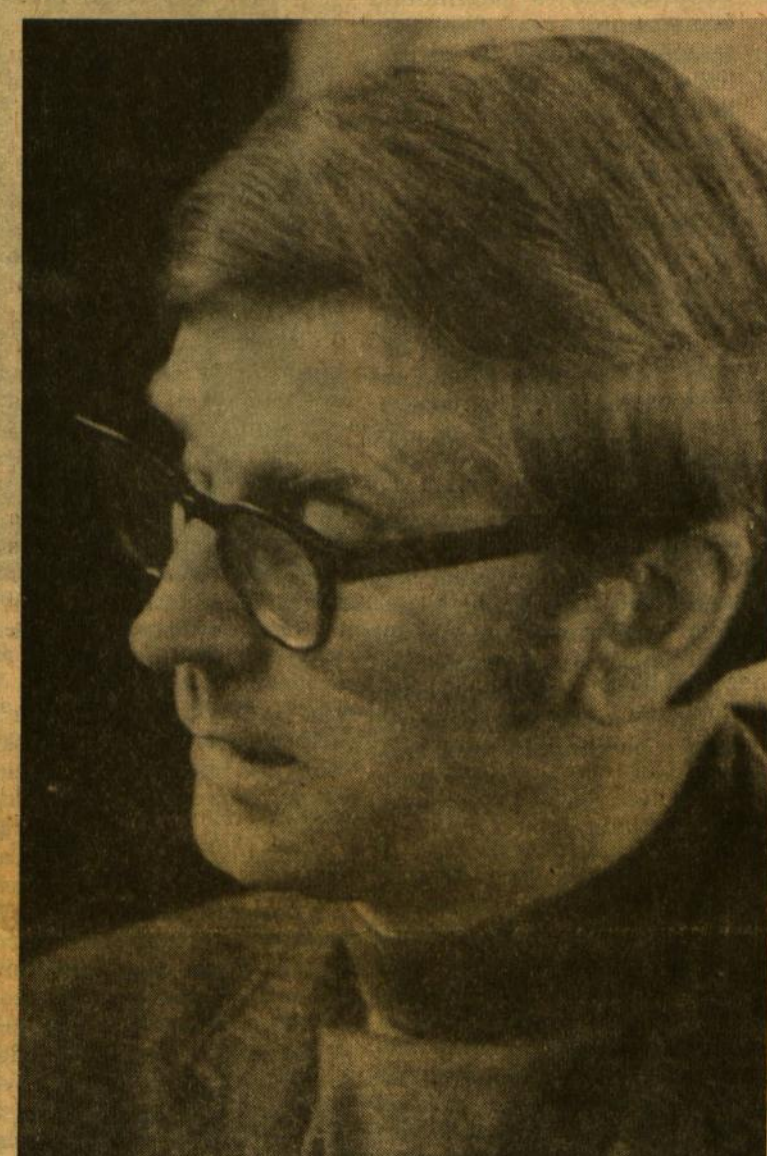
Algirdo Landsbergio naujoji pjesė „Vaikai gintaro rūmuose“

VYTAUTAS A. JONYNAS

Algirdas Landsbergis. *Vaikai gintaro rūmuose*. Trijų veiksmų drama. Chicago: Ateities literatūros fondas, 1985. Literatūros serija nr. 30. 76 psl. Kaina — 7 dol. Gaunama „Drauge“.

Skaitytojui, įpratintam nusivilt premijuotomis knygomis, bus kiek baugu atsiversti naująjį Algirdo Landsbergio dramaturgijos kūrinį — *Vaikai gintaro rūmuose*, laimėjęs 1981 m. JAV LB Kultūros tarybos skelbtąjį dramos konkursą. Dabar pasirodžiusį skoningu leidiniu, kurį finansavo Rochesterio ir Bostono geradariai. Baugu, nes pats faktas ir veikalo pavadinimas pernelyg įtaigauja, kad pjesė bus didaktinės tendencijos, bus parašyta pagal vadinamąjį „socialinį užsakymą“. Juo labiau, kad čia pat skaitytojui pasakoma, jog kūrinys skiriamas kultūrininko, scenos darbuotojo Andriaus Cieminio šviesiam prisiminimui. Atvirai kalbant, būgštavimai be pagrindo ir dedikacija visai vietoje. Vargu ar galima geriau pagerbti tiek Cieminio, tiek, sakyčiau, visų šeštadienių mokyklų mokytojų, jaunimo stovyklų vadovų idealizmą už jų rūpestį pristabdyti išsivijos nutautimą, kaip šia pjesė. Ir dievaži nieko nėra knygoje kas primintų kokį postringavimą. Jokio publicistinio kamšalo, jokios sakyklinės egzaltacijos. Prityrusiam dramaturgui Landsbergiui seniai žinoma, kad teatro scena nėra jokia tribūna prakalbininkui — skaitytojui, bet vieta menine forma pavaizduoti visuomeninę, žmogišką problemą. Kelti klausimus, o ne į juos atsakinėti. Šiuokart tokia problema yra gentkarčių griova, išsivijos pasaulėjautos ir čiabuvių civilizacijos sandūra su visais psichologiniais

atsisakojimais. Tenka pripažinti, kad Landsbergis tą meninį uždavinį atlieka pasigėrėtinai įtaigiai. Kaip tegali padaryti vien apatrido neviltes ir apatijos gruodą pažinęs rašytojas. *Vaikai gintaro rūmuose* yra brandus daugeliu atžvilgių kūrinys, bet pirmuoju išskirtinumo požymiu būtų tai, kad jau siužetine prasme tai tipingas egzilei literatūrinis veiklas. Vargu ar koks amerikietis, anglas, vokiečių ar prancūzas būtų galėjęs susidomėti pasirinktąja gyvenimo iškarpa. Dar mažiau kas būtų sugebėjęs tą temą apvaldyti, kaip kad ją apvaldo Landsbergis, nenubanalinęs jos ir sociologinę apybraižą. Iš tiesų jaunosios ir vyresniosios kartos konfliktas yra tokiu šlapiu kazlėku, kad bematant galima nuslysti į schematiškumą, į pigius komediškes-feljetono triukelius. Landsbergis ne tik išvengia tų pavojų, bet, pasigavęs smulkų įvykį (panasių turbūt būta visose išsivijos kolonijose), jis sugeba tos trapios medžiagos pagalba atlikti įžvalgią išsivijos kultūrinio gyvenimo analizę. Įtikinančią, skvarbią. Du dalykai bematant suža-

Algirdas Landsbergis Nuotrauka Vytauto Maželio

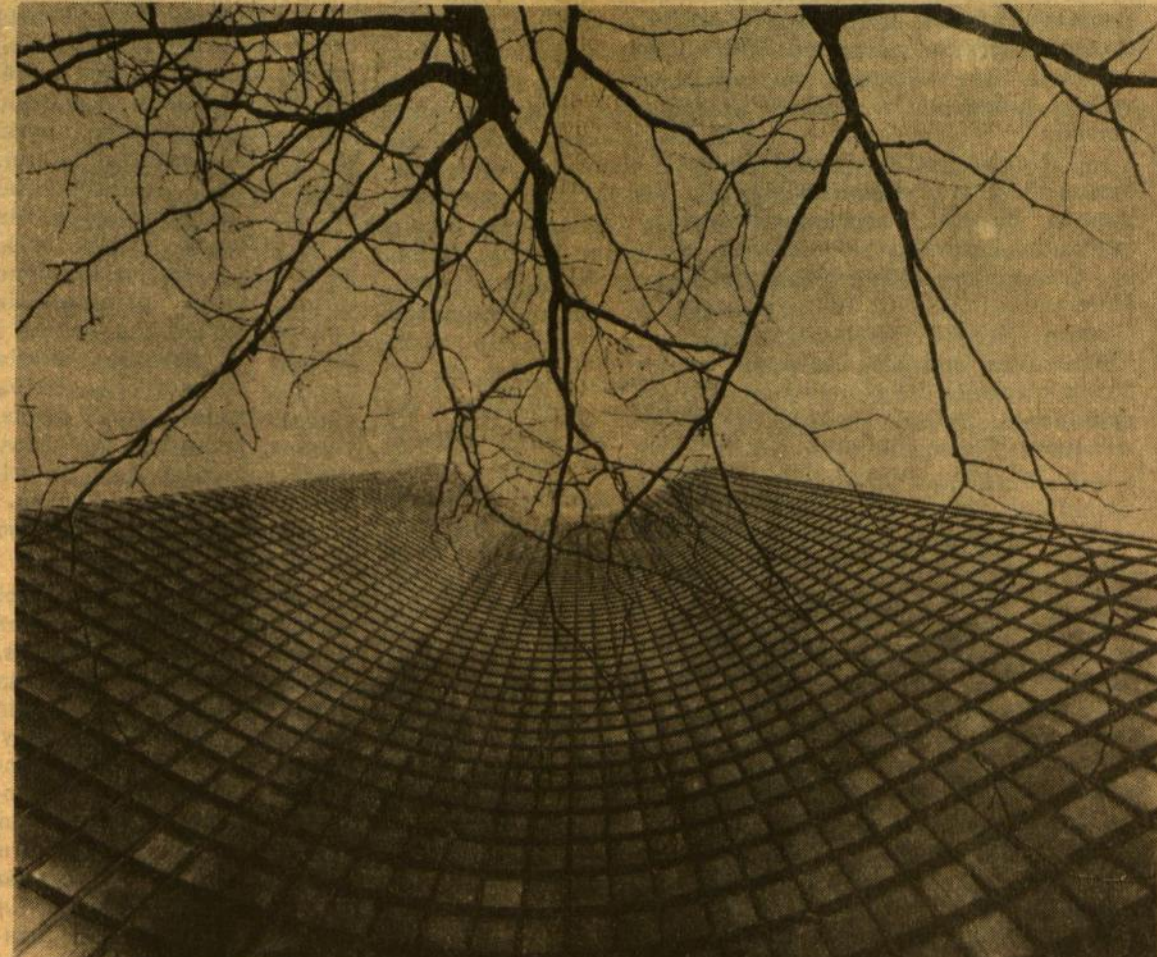
* Kadangi teko užsiminti egziline literatūra, yra gera proga prisitarti, kad neseniai pasirodė spaudoje naujas kolektyvinis veikalas, nagrinėjantis tos literatūros specifinius bruožus. Tai *Latin America and the Literature of Exile. A Comparative View of the 20th Century European Refugee Writers in the New World*. Redaktorius — Hans-Bernhard Moeller (Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1983). Nors, kaip nurodo pavadinimas, joje aptariami autoriai yra gyvenę ir rašę Lotynų Amerikoje, šioje knygoje net dviejose vietose (pratarinėje ir John M. Spalek straipsnyje) užsiminama labai palankiai Rimvydo Šilbajorio knyga *Perfection of Exile*. Iš viso pabaltiečiams išsivijams priskiriamas nuopelnas pirmąjį egzilines raštijos nagrinėjime. — V.J.

vi *Vaikų gintaro rūmuose* skaitytoja. Visų pirma — vaizduojamo pasaulio tikroviškumas, jaunosios kartos profilio autentiškumas. O ant ra — pjesės kompozicijos tvirtumas ir jos sceniškumas. Viskas čia apskaičiuota, saikinga, tikslų proporcijų, nelyginant kokiam architektūriniam paminkle. Nelyginant Venecijoj, išdygusioj virš nykių lagūnos vandens, kurioj viskas akį žavi savo fasadų, kolonadų, tiltelių,

sąžinės atžalų išaugę nebrendylos. Bent ne visi. Landsbergis labai subtiliais potėpiais išryškina jų pasimetimą pasaulyje ir vienetą. Pamažėli ryškėjantį Audronės įsisąmoninimą ir išgastį, kad jiniai jau nebėra vien mašina, kuri valgo, žaidžia ir miega, nebėra bekūniu manekenu, ant kurio kabinama suknelė. Jis taip pat įtikinamai išryškina Vilijos galutinį apsisprendimą, kad jai skirtas takas yra aktorės dalis. Žodžiu, nežiūrėjęs, kad mums gyvenime vaikaičiai atrodo, plika akim žiūrint, bespalviai ir nuobodūs, autorius įvelgia tame pasaulyje didelę diferenciaciją, kurią, sakysim, išduoda muzikiniai pomėgiai, disco versus rock. Jis taip pat vykusi atskleidžia merginų sūkybes, pavyduliavimą, nesantįkas. Visa tai išryškėja veiksmo eigoje, nors ne visų vidinis brendimas vienodai spartus. Likimas pasmerkia kai kuriuos personažus „sumedėti“ sklerozuotiis stereotipinėse rolėse. Rūta išlikęs banali amerikona vyrogauda. Motina — tradiciniam verkautojos, gyvenančios jaunystės prisiminimais, vaidmenyje.

Originaliausiu dalyku Landsbergio pjesėj yra tai, kad, vaizduodamas tuos dalykus, jis pasirenka pjesės pjesės formulę. Panašiai kaip Peter Weiss dramoj „Marat Sade“, skaitytojas stebi scenoj vykstantį vaidinimą, jo ruošą. Sukuriama iliuzija, tarsi žiūrovas būtų akivaizdoj konkretaus „happening“ su visom peripetijom. Savaimė suprantama, tai smagi sąvija, o režisieriu ji gera priemonė įtampai palaikyti.

Dranos turinys reto paprastumo. Į priemiestyje gyvenančių lietuvių koloniją atvyksta neseniai iš Lietuvos atkeliavę ir, nieko iki tol nepėšę amerikiečių teatruose, režisierius. Tėvai įlanko jį dirbti su vietiniu jaunimėliu. Atseit, atvykėliui tenka susidurti su nepažįstamo jam mentaliteto padarais, pralaužt jų apatiją, įtikint juos pasirinkto vaidint veikalo efektingumui. Tenka pagaliau įveikti nihilisto jų grupės vado — Tomo — destruktyvius polinkius. O pastarojo agresyvumas dar labiau padidėja, kai Tomas, bet, kaip čia pasakius, begaliniai panašūs į mūsų kaimynų, giminių, pažįstamų, asmeninių priešų, visuomenės veikėjų ir t.t. ir t.t. nevekšas, netikšas, išvarvėtakius. Pjesės centre yra konfliktas su tėvais, kurie šantažu ir papirkimais suvarė juos parapijos pusrūsin pasisemti „žinystos“ apie savo „šaknis“, repetuojant lietuvišką veikalą. Nors pakylant uždangai matome dar juos laimingus, pramogaujančius savo pačių vaidinimėliais, pirotechnika, ir siurbčiojančius alų. Žodžiu, ar begali būti ekspozicija gyvenimiškesnė. Tenka tačiau pripažinti, kad suaugusieji asmenys — Motina ir Režisierius — nėra anaipol Landsbergio pavaizduoti kaip spinduliuojantys dorybėmis šviesylai. Iš kitos pusės ir tie vaikai nėra, nežiūrėję kaip susikomplicuoja situacijos, išimtinai be jokių

Lake Point Tower, Chicago, 1958. Ši nuotrauka puošia Chicago Mokslo ir Pramonės muziejaus plakata, reklamuojantį šį rudenį muziejuje vykstantį parodą „150 Years of Chicago Architecture“.

laipų turėklų funkcionalumu. Yra kažkas trapaus, švelniai melancholiško tame rašte, bet kartu ir šventiško, fejtoriško, teatrališko, geraja to žodžio prasme. Antonas Čechovas yra kartą pareiškęs: „Būtina, kad scenoje viskas būtų taip sudėtinga ir taip paprasta kaip gyvenime“. Manding, šie žodžiai labiausiai tiktų bendram įspūdžiui, kurį sukelia Landsbergio pjesė, apibūdinti. Nuo pat pirmųjų replikų skaitytojui akivaizdu, kad Landsbergio vaikučiai nėra anaipol išsokę iš vadovėlinių iliustracijų, bet gyvi, tikri, puslaukiniai Amerikos augininiai. Savo kalba, poelgiais, kuris meilinas Vilijai, pajunta režisieriaus asmenyje varžovą. Nors ir nesudėtinga, ši fabula pinama išradingai. Ir apgaulingai. Landsbergis sąmoningai klaidina žiūrova-skaitytoją, nuveddamas jį į sunkelius. Visiems žinoma, kad panašaus pobūdžio veikalai šmaikščiai užbaigiami, lengvai atspėjama pabaiga. Landsbergis turėjo visišką laisvę pasirinkt tokius gambitus. Sakysim, socialistinio-realizmo variantą. Repetacijų metu vaikučiai įsitikina, kad Tomas yra sabotuotojas ir kenkėjas, ir ištrenkia jį lauk. Arba buvo galimas kitas variantas: nepilnametė Vilija įsimyli atsibastėl donžuana. Tas pašlemėkas ją suvedžioja. Melodrama! Nei viena tų pabaigų nejtiko Landsbergiui, ir skaitytojas jam už tai dėkin-

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

- Posėdžiai su detonuojančiomis mintimis. Kelionė į mito miškus pavojinga. Kultūrinė kronika. Gogolio „Revizorius“ — vienas Stratfordo geriausių. Sauliaus Kubiliaus eilėraščiai. Virginia Woolf „Vaiduoklių namas“. Baltams reikšminga profesorius Boris Meissnerio sukaktis. Algimanto Kezio „Lithuania Through the Wall“. Chicagos teatruose.

Kertinė Parasė

Posėdžiai su detonuojančiomis mintimis

Šių metų birželio 25 d. TSRS rašytojų sąjungos valdyba pasikvietė į Maskvą gausų lietuvių rašytojų būrį: mat rengiantis TSRS rašytojų suvažiavimui, prireikė siekti ideologiškai apšviesti lietuvių kolegas, oficialiai tariant, pasvarstyti dabartinės lietuvių literatūros patirtį, problemas, perspektyvas. Kelias posėdžių prakalbas perskaitęs (*Literatūra ir menas*, 1985.7.13), pasijutau sudirgintas. Tokia jau mano natūra, skaitant ar girdint kalbas, kur visi faktai sakomi tam, kad būtų nepasakyta pagrindinė daugelio trokštama tiesa, — norisi ežiu šiaušti, vilku staugti... — Jei tie dalykai tave erzina, numok ranka, neskaityk, — guodžia sveikai galvojantis mano bičiulis Pernagis. — Nekreipk dėmesio. Tegul jie ten posėdžiaudami raito kalbas, klausosi valandų valandas to, ką panašiuose plenumuose yra šnekėję prieš 10, 20 ar daugiau metų. Jiems ten gera proga paliaupsinti savo „didžiąją“ tarybinę literatūrą, pareikšti ištikimybę partijai, cituoti Lenina, Gorki, Fediną, Fichonovą ir patį naujausią visų viršinininką Michailą Gorbačiovą. Mūsiškai sakant — „big show“! — Perdedi, žmogau. Nepastebėjau, kad Gorbačiovas būtų per dažnai cituojamas. Dar per anksti. Kol kas jo minčių citavimo garbė atiteko tik rašytojų sąjungos valdybos sekretoriui Jurijui Surovceviui. Pastarasis paminėjo generalinio sekretoriaus iškeltą „socialistinio internacionalizmo reikalą rašytojų tarpe“, taip pat kreipimąsi į Leningrado partinį aktyvą: reikia „mobilizuoti visas kūrybines jėgas, išmokti tvarkytis naujoviškai. Ir ne tik ekonomikoje, bet ir socialinėje sferoje, kultūros, ideologijos sferoje — žodžiu, visose sferose“. — Tai tau, — mobilizacija! Pagaliau prisipažino, ką visomet teigdavome, jog visose srityse sovietijoje tvarkomasi senoviškai, netgi atžargariai. O ką lietuviai rašytojai? — Alfonsas Maldonis, kaip LTSR rašytojų valdybos

pirmininkas, davė plačią informacinę ataskaitą. Išgyrė lietuvių tarybinės literatūros pasiekimus. Kiti rodė savo išprusimą, giliamintiškumą. Pavyzdžiui, Justinas Marcinkevičius pasakė: „Lietuviškas žodis visa savo esme atsigrėžęs į žmogų ir jo tėvynę“. Ar ne graži mintis? — Nieko sau. Bet aš asmeniškai mintimis ir žodžiais dažnai grėžiuosi į arklius. Tai mano silpnybė. Aplamai naminiai gyvuliai niekad neiškrečia didelių baisybių, o žmonės — pats žinai. Antropocentrizmas man nepakeliamas. — Nejuokauk. Justinas Marcinkevičius rimtai įsitikinęs, kad poezijai reikia kuo daugiau susimąstymo, išminties. Jis sutapatina gerumą su išmintimi: „Gerumas turbūt ir yra didžiausia žmogaus išmintis“. — O kiek gerų žmonių yra silpnapročių, elgiasi jie kartais neišmintingai, plepa, kai reikia tylėti, bet yra geri, tarsi balandžiai. — Kalbėjo Mykolas Sluckis. Tau patinkantis psichologinių romanų autorius. Irgi nurodė lietuvių polinkį į dvasingumą. Ne į gamybines, o į asmenybines sferas, intelektualumą. Tačiau, anot jo, Juozo Baltušio *Sakmės apie Juzą* pasisekimas, lyg priešingybė tam intelektualumui, reiškia skaitytojų „troškimą to, kas natūralu, liaudiška“. — Teisingai pasakytą. Žino Mykolas, kokį mygtuką spūstelti. Liaudišką! — Cituoj: „Šiandien, kai partija ėmėsi ryžtingai atnaujinti mūsų visuomeninį gyvenimą, visa, kas tikra, įgauna dar didesnę vertę. Tikras pilietiškas bus išreikštas per dorovinę gyvenimo reiškinį, visuomenės ir tautos padėties analizę... Negalima kovoti su blogiu, to blogio neatskleidus“. — Švenčiausia tiesa! Vadinasi, ligšiol jie nematė savojo blogio. Vaikščiojo užsimerkę ir smilkino visam pasauliui apie gėrio perteklių plačioje sovietų šalyje. — Taip, mielasai. Tuo Sluckis atsitiktinai palietė stygą, kuri partijos grojamaj balalaikoj visuomet skamba (Nukelta į 2 psl.)

Kelionė į mito miškus...

(Atkelta iš 1 psl.)

Negana to, Landsbergis dar labiau pasisunkina sau uždavini. Režisieriaus pasirinktas repetuoti veikalas yra „Eglė žalčių karalienė“. Patentuoti pedagogai sakyti — visiškai netinkamas vaikams kūrinys, nes jiems suvokiami vien šiuolaikiniai dalykai, kasdieniškoji buitis. Tuo tarpu Eglės mitas siekia giliausius lietuvių pasąmonės duburius. Savaime aišku tiems paaugliams, bent daugumai, tas „lietuviškas Walt Disney“ nepatrauklus ir jų komentarai vitrioliški:

REŽISIERIUS. Pasaka, Tomai, pasaka! Mes galim nusileist į jūrą ar pakilt į debes... Ir taip ji įeina į gintaro rūmus, po vandeni.

TOMAS. I'm Mademoiselle Jacqueline Cousteau! May I drop in, Monsieur Zaltys? Aš jūsų povandeninė nutaka.

Tokie „išsibirinėjimai“, savaime suprantama, kelia skaitytojui žiūrovui juoką. Būdinga tačiau, kad dramaturgas Landsbergis žaidžia keliais planais. Skaitytojui juokinga ir graudu, kad tautos žiedas, nepasisavina pasakos teksto mašumo. Bet tuo pačiu metu, stebėdamas tariamą repetaciją žiūrovas pajunta, kad ir jam pačiam ne visos mitinės Žalčio pasakos gėmės atviros. Tokie momentai yra, pavyzdžiui, itin lyriškos scenos II-jo veiksmo pabaigoje, kur kalbama apie Eglės atsineštus Baltijos gelmen kaukelius, Gabijos — lietuviško žodžio nušvitimą gelmių tamsybėje. Žinia, skaitytojo niekad neapleidžia smalsumas sužinoti „kas bus toliau“. Bet greta to išnyra netikruma, klausinėjimas savęs, „kas iš tikrųjų dedas scenoje dabar?“. O tokią įtampą sukurti spektaklyje, kad peršėtų žiūrovui širdis, nemėgta dramaturgui laimėjimas. Ypačiai tai ryšku III-jo veiksmo pradžioje, kai Audronė-Drebulei išdavus paslaptį, Tomas išprovokuoja masinę psychozę, simbolinį tėvų nužudymą. Tos scenos sukrecia skaitytoją savo nelauktumu.

Visai galima būtų aiškinti tą elektrizuojančią, surrealistinių freudinių scenų įtampą. Ir kaip atnašą Antonin

Artaud „žiaurumo teatrui“ (théâtre de la cruauté), kadangi jo teorija reikalauja supurti žiūrovą iš dvasinio snūduriu, parodant scenoje kaip negiliai mūsų sielos podirvyje, po „high-tech“ politūra, dūli primityvūs, iracionalūs, brutalybės instinktai. Sekdamas pridurmui lyrinėm scenom, kuriose senoji lietuvių mitologija aukština meilės pradą (vienatinio asmens meilė vienatiniam asmeniui), šios scenos tarytum pabrėžia kontrastą tarp mūsų pasaulėjautos ir nūdienės amerikiečių kultūros, kurios pagrindiniu komponentu yra frustuoto žmogaus polinkis į smurtą, linčą. Tomo tekstas toks klaidus, kad jame galima išskaityti visokių demagoginių aliuzijų į penktąją koloną ir t.t. Galima tų scenų įtampą priimti ir kaip teatrinę triuką, padedantį autoriui atsikratyti laikymosi tradicinio Žalčio pasakos varianto. Iš tiesų, užuot leidęs, kad Žilvino vaikai būtų išbandomi kankinimais, autorius pasiliko vien tai, kad tėvą išduoda šantažuojama Drebule. Pagaliau, autorius pasuflečiuoja realizmą scenoje mylinčiam žiūrovui dar ir kitą prielaidą. Visa ta žiaurybių scena tėra sapnas. Ar teisingiau — vaidintojų apdūjimas nuo kanapėlių — žaliukėlių. Kai motina randa užrakintas iš vidaus repetacijų kambary duris ir pasikeitusius vaidintojų veidus, jos pirmasis klausimas yra labai gyvenimiškas: „Nerūkėt?“

Kaip bebūtų, kaip beinterpretuotumėm šias scenas, jų įreptumas rodo Landsbergi sugebantį operuoti ne vien lakiais dialogais, bet taip pat, reikalui esant, įjungti katarsinį scenon surrealistinį elementą, sukuriant kolektyvinės haliucinacijos efektus. Brandumo požymiu yra tačiau tai, kad jis nesišvaisto technika vien efekto dėlei. *Vaikai gintaro rūmuose* yra patraukli iš savo išskirtumu, žaismingumu pjesė. Autorius išradinčiai išnaudoja visas teatrinės priemonės, įspilietinusias modernioji dramaturgijoj — pantomimas, burleską, klounadą (kada vaikai pamėgdžioja tėvelių ir moky-

Rookery Stairway, Chicago, 1967.

Nuotrauka, įtraukta į Chicago Mokslo ir pramonės muziejaus parodos „150 Years of Chicago Architecture“ atidarymo programą. Paroda buvo atidaryta 1985 m. rugsėjo mėn. 30 d.

tojų švelnybinį „baby-talk“), šokių žingsnelius, studentiškių dainelių bliūvavimą, žodžių, visokių improvizacijų, cirkinė-kabaretinių, elementų. Landsbergis sumaniai kaitalioja veiksmo ritmą, scenų nuotakas. Kartais pakartoja (simetriškai) epizodus, buvusius pradžioje („fair-krakerių“ scena, Motinos romantiško alpuliavimo pantomima). Visa tai pajungta išsukti skaitytojo žiūrovo branduolinę asociacijų reakciją. Bet užvis didžiausia Landsbergio talento žymė yra jo teksto polisemija.

Landsbergis yra senokai susikūręs savitą braižą. Savo „idiolektą“, literatūrologų žargonu tariant. O jis yra sugebėjęs kalibruoti, išnaudoti iki maksimumo žodžio semantinius išteklius. Ne visada autorius virtuoziskumas šioj srityje pastebimas iš

karto. Savaime suprantama, kad kiekvienas besimantant pagraus, kaip tikroviškai skamba jaunųjų replikų, prikabaretinių, elementų. Landsbergis sumaniai kaitalioja veiksmo ritmą, scenų nuotakas. Kartais pakartoja (simetriškai) epizodus, buvusius pradžioje („fair-krakerių“ scena, Motinos romantiško alpuliavimo pantomima). Visa tai pajungta išsukti skaitytojo žiūrovo branduolinę asociacijų reakciją. Bet užvis didžiausia Landsbergio talento žymė yra jo teksto polisemija.

VITAS. (nesėkmingai improvizuodamas šokantį žaltį). Ar atrodau kaip žaltys?

TOMAS. Tu atrodai kaip girtas orangutangas, kuris negali rasti išvieto.

Bet ne taip greitai skaitytojas suvokia, kad tas dangstymasis skolinčių metaforų skudurais, išduoda kur kas

didėnę impotenciją, būtent negalį suprast, kad šalia palaimintosios amerikietiškos civilizacijos, esama kitų pasaulėjautų, kitos žmogaus būties sampratos, nors Rimas ir skėryčiojas savo Hari Krišna, Hari Višnu. Vien trylikmetę Audronę sujaidina režisieriaus papasakota legenda apie dailininką, kuris nupiešęs giria, įžengė paveikslą ir dingo už kalnų, už vandenų. Kitiems senovės kiniečių įsitikinimas, kad regimoji realybė ir žmogaus sukurtoji — viena ir tas pat, absoliučiai nesuprantama. Tomas, sakydamas, niekaip neįžvelgs žodyje „žaltys“ gyvatis simbolio. Jam tas žodis išliko virtuvinio keiksmažodžiu. Daugijų daugiausia šliužo, reptilijos pavadinimu. (Motinai taip pat.) Vien Vilija pajus Žalčio pasakos mito gelmių slėpinumą. Labai vykusiu radingu yra tai,

kad faktiškai jina suranda režisieriui meninį spektaklio sprendimą. Tarp kitko režisieriaus profilis autoriaus piešiamas itin niuansuotai ir įdomiai. Tai joks „Wunderkindas“, kaip kad jį įsivaizduoja Motina (kuri tarp kitko jį įsimyli), bet superkvalifikuotas specialistas. Gal net nepajėgus dirbti su vaikais asmuo, nes jo režisavimas kažkaip apsiriboja vien teksto aiškinimu, tuo tarpu, kai sakoma, jog nevalia verst vaikų vaidint. Reikia vaidinti kartu su jais. Todėl skaitytojui visiškai pateisinamas jo nenoras terliotis su čionykščiais mėgėjais. Iš kitos pusės Landsbergis parodo, kad tai padorus žmogus, neslepantis Vilijai teatro vylių, scenos traukos pavoju:

REŽISIERIUS. Aš perspēju tave! Niekad nepasitikėk teatralais! Mes palendam po bet kuria oda ir vėl nusišeriam kaip žalčiai... Mes stveriam, kas tik pasimašo po ranka — žmones, žvėris, danties skausmas mūsų pačių širdyse — ir stengiamės išsunkti teatro meną... Ar tau ne laikas į namus?

Bendru požymiu Landsbergio replikoms yra ne vien jų literatūrinė stilizacija, bet jų dviprasmiškumas. Potekstės, užuominos į kažką kito. Dora yra tačiau, kad net jei galima kai kur įžvelgti simbolinę prasmę (sakykims, personažų varduose: Vilija), autorius nepiktinaudžia alegoriniu pradą, miglotumu, neprikrauna pjesės filosofavimo elektrostatikos. Paprastai tariant, nėra intelektualinio balasto, kurį kartais palaikom „mistiškumu“. Jei pjesė praskamba koks leitmotyvas, tai juo būtų veikiau mintis, kad mūsų žodžiai begaliniai bejęgiai, kad komunikacija pašalūsiai neefektyvi, nes iš esmės visi kiūtom savo kevalėlyje. Kiekvienas liekam po savo kauke. Ir tėvai, ir jauniečiai, nežūrint ju maivymosi, maištavimo, svaicijojimo apie Vūdstoko ekstatizine palaima. Verta čia paminėti, kad pėsdamas jaunuolių portretus Landsbergis visą laiką leidžia suprasti skaitytojui, jog nežūrint ju „palaido liežuvio“, jų sąmojavimų, jie yra iš esmės dar nesubrendę. Iš čia ir noras bent akimirksniui apsigauti purpurine triumfo toga. Gal

net jie pasmerkti likti tokiais „pueri aeterni“, kaip tie Eglės užkerėti medžiai, nes to reikalauja mūsų techniškasis amžius, stumias visus į savo kertę, į specializavimąsi siauroj profesijoj, kaip tą režisierių. Amžius, kuriame tačiau dar gyvas tikėjimas burtažodžių galia, nors tas kerų formules dabar prasmano psichologijos, medicinos ir kitų „mokslų“ šamanai. (Tomas tuo tiki, jis tobula jų auka.)

Kiekvienam skaitytojui valia savaip interpretuoti *Vaikų gintaro rūmuose* pabaigą. Bet vien todėl, kad esama to drumsto švėytėjimo, panašaus į nuodingus opalo atšvaitus, to „karšto epochos alsavimo“, naujoji Landsbergio pjesė žavi skaitytoją savo sceniškumu ir menine tiesa.

Kultūrinė kronika

• Chicago Mokslo ir Pramonės muziejuje vykstančiai parodai „150 Years of Chicago Architecture“ reklamuoti buvo panaudotos Algimanto Kezio fotografijos iš jo knygos *Chicago/Kezys* (Chicago: Loyola University Press, 1983). Puslapienės nuotraukos (Lake Point Tower, Rookery Stairway ir kitos) buvo išspausdintos *Time* ir *Chicago* žurnaluose, laikraštyje *Chicago Tribune* ir kitur. Tos pačios nuotraukos buvo panaudotos parodos plakatuose, brošiūrose ir net ant parodos prižiūretojų švarko atlapo kaspinių.

Chicago architektūros istorijos paroda, apibūdinama kaip „The stories behind Chicago's great stories“, suruošė *Chicago Tribune* dienraštis kartu su Carson Pirie Scott & Co. bendrove Mokslo ir Pramonės muziejuje, 57th Street ir Lake Shore Drive, Chicagoje. Paroda buvo atidaryta š.m. rugsėjo mėn. 30 d. ir tęsis iki 1986 m. sausio mėn. 15 d. Valandos: šio kiendieniais — nuo 9:30 v. r. iki 4 v. p.p., savaitgaliais ir šventėm — nuo 9:30 iki 5:30 v. p.p. Įėjimas — suaugusiems 3 dol., vaikams 1.50 dol. Parodoje eksponuojamos nuotraukos ir planai garsiuju Chicago miestui pastatus statusių architektų, kaip Frank Lloyd Wright ir Ludwig Mies van der Rohe, ir jų mokinių darbų, taipgi vadinamos Chicago mokyklos, 1833-1892, ir vėlesnių „Dėsimties Chicago architektų“ darbų. Parodos metu muziejaus auditorijoje visą laiką bus rodomas „multimedia“ spektaklis apie Chicago architektūrą, pagamintas *Chicago Tribune* darbuotojų.

Posėdžiai su detonuojančiomis mintimis

(Atkelta iš 1 psl.)

detonuojančiai. Imkime mūsų atvejį. Tiek gi metų jie begėdiškai meluoja, kad 99% lietuvių patys laisvai su džiangsmu užsikrovė sovietinę santvarką. Argi šitokie ultramelgiai turi teisę vadovauti lietuvių doroviniam gyvenimui?!

— Žinoma, kad ne. Jie nusikalta Lietuvai. Bet ar galima šį blogį išreikšti grožinėje literatūroje? Juk daug kas trokšta tai padaryti.

— Jokių būdu ne. Laisvame pasaulyje — taip, tik ne Sovietų Sąjungoje. Neseniai skaitėme Kazimiero Barėno epinį veikalą *Beragio ožio metai*. Šiame romane įtikinamčiai pavaizduota mums kraupiai lemtingų 1940-1941 metų tikrovė. Taip, kaip ją pergyveno daugelis, net neturtingiausių lietuvių. Ne pagal partijos sufalsifikuotą formulę, bet taip, kaip buvo. Ir vien tik dėl to šiai aktualiai knygai yra uždedamas „antitarybiškumo“ antspaudas. Jos niekada neišspausdins jokia tenykštė leidykla.

— Patikslinu — valstybinė leidykla, kurios savininkas yra LKP CK. O komunistai pasiryžę, kad jų valdomam krašte nebūtų spausdinama tiesa, parodanti tikruosius

mūsų tautos negandų kaltininkus.

— Dabar matai, kodėl mane, lietuvi, sudirgina tarybinis rašytojų sakomos mintys. Detonuojančios mintys. Kodėl jaučiuosi apgautas? Man rūpi mūsų literatūra, ne mažiau kaip jiems. Štai ten posėdyje kalbėjo tariamas lietuvių tarybinės poezijos draugas, vertėjas į rusų kalbą Levas Ozerovas. Skundėsi: „Kartais būna labai sunku surasti vertimui eilėraščių apie laiką, apie šių dienų nerimą, apie bendrus mūsų amžininkų jausmus“.

— Žinia, kad sunku. Niekas iš rimtesnių lyričių nenori kalti eilių pagal partijos suregztų problemų modelius. Niekas nenori pasiduoti dresūrai.

— Iš tikrųjų apie žmogaus nerimą Lietuvos poetai netyli. Netyli ir apie istorines negandas, ištikusias mūsų tautą. Apmąsto viską, o jei rašo, tai tik po sudėtingų metaforų priedanga. Žino tai Ozerovas, ir jam tas nepatinka: „Eilių kūrėjai pasinėrę į žodžių mezginių nėrimą, pridengiantį minties neturtingumą, madingai nesuprantamą. Kai kas žaidžia hermetizmą, kuris niekur neveda“.

— Bet apsaugo nuo nemalones, nuo persekiojimo. Geriau būti hermetiškai rašančiu keistuoliu, negu savo mintis

atvirai išreikšusiu psichiatrinės įnamiu ar net Gulago kaliniu. Ginkdie. Patarčiau Ozerovui įsidėmėti Algimanto Baltakio žodžius: „Eilėraščių negimsta iš aiškumo. Kai viskas aišku — ir kalbėti nereikia“.

— Nesuprantu, kodėl draugas Ozerovas, toks atidus lietuvių poezijai, medžiagos vertimams nesuranda nei Sigito Gedos, nei Marcelijaus Martinaičio, Vytauto Bložės, Gintaro Patacko, nei Juditos Vaičiūnaitės, nei kitų gabių bardų kūryboje? Jie gi neretai apdainuoja mūsų epochos sielvatus. Žinoma, savaip.

— Tas „savaip“ Ozerovui ir nepatinka. Ne jo skoniui. Sakosi nemėgsta „elitiškumo“.

— Nemėgsta daug ko ir Lionginas Šepetys, dar vis sergąs „avangardizmo nevirškinimo“ liga. Atsimeni, kaip jis smerkte smerkt bet kokį neaiškumą lietuvių poezijoje. Užuominų ar asociacijų gausa jį vedė iš pusiausvyros. Dramaturgams Juozui Glinckui ir Kaziu Sajai prikišo nekonformizmą, nesibodėjimą „piktinaudžiauti svetimomis meninėmis koncepcijomis“.

— Kiek žinau, užkietėjusiam komunistui Šepetui menas yra iškretęs daug išdaigų. Sovietuose anksčiau niekin-

tas abstraktas, ar natūralaus pavidalo deformacija, ar kokia nors ekspresyvi raiška pamažėl suranda kelią i liaudies dvasingumo aruodus, nes juose iš tiesų ir yra visko pradžia. Net nekonformizmo. Liaudis viskam imli: alegorijai, simbolizmui, siurrealizmui, fantastikai, sapnams, įvaizdžių polifonijoms, absurdui, groteskui. Liaudis priims keisčiausią kūrinį už tikrą pinigą, jei tik bus estetiškai įtaigus.

— Peršasi išvada: jokie socrealizmo buldozeriai, nei kiekiausi leninizmo šepėčiai neišgrandys pėdų, kurias palieka besikeičiantis laikas menininkų mąstysenoje... Ar Pačiam neatrodo, kad Lionginas, matydamas nesustabdomą meno transformaciją, pasidarė kur kas atlaidesnis?

— Manyčiau, kad naivesnis. Juk tik naiviai galvojančias žmogus, koks svarbus jis būtų, gali išmintingais literatams priminti tai, ką jie puikiausiai žino. Būtent — priminti, kad „socialistinio nekonformizmo, nesibodėjimo santvarka, partinis vadovavimas kultūros reikalams“ yra „lemtingas įkvėpimo šaltinis“. Argi to nežino Alfonso Maldonis, Mykolas Sluckis, Juozas Baltušis, Jonas Avyžius, Violeta Palčinskaitė,

Mykolas Karčiauskas, Petras Bražėnas ir kiti ten sėdėję lietuvių rašytojai? Ar jie iš meniaus iškritę? Juk metų metais jiems kalama: Lenino partija yra visa ko šaltinis! Visų tiesių ir dorybių versmė.

— Pagal tarybinę etiketą Šepėčiui, LKP CK sekretoriui, būtina apie tai šnekėti kultūros forume. Gerai prisimenu Romualdo Lankausko apysaką „Džiazo vežimas“. Keturi jauni herojai — muzikantai patenka į kaimo vestuves. Ten prie lūžtančio vaisių stalo nusipenėjus veikėjas iš rajono (jaunuoliams primenantis balioną) pabarbena šakutę į taurelę ir atsistojęs išrėžia didžiai filosofiską kalbą jaunavedžiams „apie kelius, vingius, žibancias žvaigždes, epochos grožybę, pieno primelžimą ir dar apie kažką... vėlniškai nuobodu buvo jo klausytis“.

— Neįvelkime į šį pokalbį Lankausko. Paklausk, ką dar Šepėtyš porino rašytojams. Priminė praityje įvykusias lietuvių dekadas Maskvoje ir susitikimus su rusų rašytojais, kurie savo argumentais „padėjo lietuvių rašytojams suvokti socialistinio realizmo esmę, meno liaudiškumo ir partiškumo kategorijas“... Ir „šis plenumas taps svarbiu lietuvių literatūros vystymosi etapu: mūsų rašytojai čia gavo naujų kūrybinių impulsų...“ Ir taip toliau.

— Kokia mat svari didžiųjų ištikimybė ir pareiga „idealiu“ tikslui, prisiekiama gyvenimu ir mirtimi tarnauti „dem Einen“. Žerėjo žodis „Sieg“ — pergalė. Taip — pergalė, eilėraščių užsklandose. „Deutschland muss stehen ewig und gross“.

— Baisu pagalvoti, kad ir šiandien, nežūrint buvusius pasaulines katastrofas, kurios raudus tebešioja milijonai šeimų, karingos frazės tebeplazda, berods, taikingų literatūroje. Leninas — partija — pergalė. XX amžiaus paradoksas!

— Ar ne laikas kūrybinio įkvėpimo sentis iš nepartinio gyvenimo, iš natūraliausių tiesos, kuri mus moko — vengti pompastiškumą, būti savimi ir netrukdyti kitiems dorai gyventi.

— Taikos labai nuosirdžiai kreipiuosi į juos: Būkite žmonės, o ne kokie išpūsti ideologai... paprasti žmonės. Nevartokite militaristinių šūkių. Kuo rečiau šlovinkite savo buvusius žygdarbius. Nepurenkite jais nepasitikėjimo ir neapykantos dirvonų. Taika, apie kurią taip dažnai su pagrindu suokiate savo prozoje ir lyrikoje, yra dūžtančias kristalas — tas visas išmintingas gerumas. Kietos idealų rungtynės gali lengvai pavirsti atominėmis grumtynėmis. Tada „idealių pergalė“ susilygins su smurtu pergalė. Triumfo ne idealai, bet nykiausias Niekas.

Pr. Visvydas

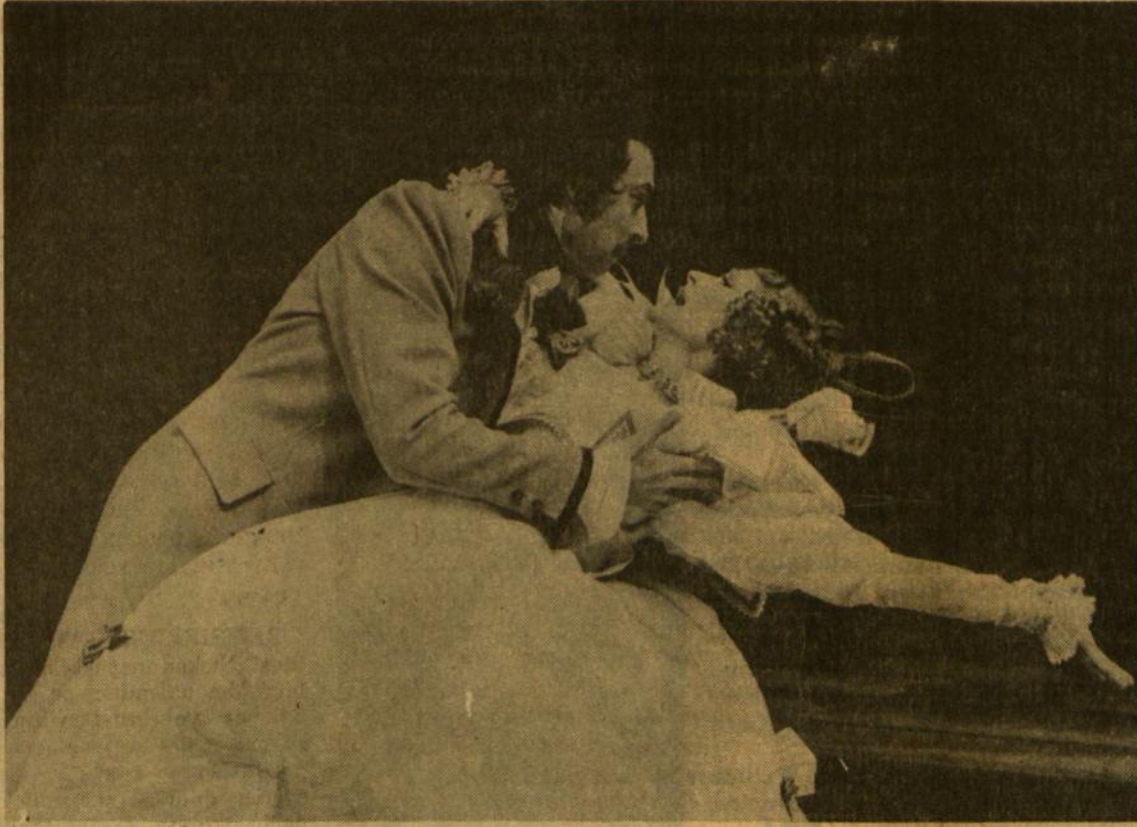
Gogolio „Revizorius“ — vienas Stratfordo geriausių

ALFONSAS NAKAS

Daugelis esame skaitę, o neretai gal ir scenoje matę Nikolajaus Gogolio veikalus. Amerikoje ir Kanadoje šis rusų klasikas nėra toks populiarus kaip, sakysime, Antonas Čechovas. Pastarojo dramos kanadiškiam Stratfordo festivaly dažnokai statomos, o Gogolio „Revizorius“ (The Government Inspector) buvo statytas 1967 metais, kai kitos jo komedijos nė tos garbės nesulaukė. Ačiū Festivalį paliekiančiam meno vadovui John Hirsch ir tik šiam pastatymui iš Anglijos atvykusiam režisieriui Ronald Eyre, „Revizorius“ sugrįžo į didįjį Festivalio teatrą. Sugrįžo po 18 metų, bet jau toks, kad ilgai apie jį visi teatro mėgėjai kalbėtų...

Išradinę tie anglų režisieriai!

Gongo dūžis, ir teatras aklina užtemsta. Tik keliolikai, bet labai prailgstantių sekundžių, reikalingų scenoje aktoriam vietas užimti. Kai prokretoriai užplūsta scenos erdvę, matome ten pribarstyta, pripudryta devynioliktojo šimtmečio rusų bobučių ir jaunų mergaičių, paskendusį palaidinėse, sijonuose, skarose ir skarelėse. Vienos mezga, kitos siuva, siuvinėja ar lopo. Tarp jų švaistosi trinityčiai ar uniformom apgrenti ivanai. Pažemiais draikosi rėkas. Iš dešinės atžygiuoja procesija. Procesija? Tai skarmalių poros, liūdną melodiją niūniuodamos, užkulisius dingstantčias virves ant pečių užsimetę, rėku brisdamos sunkiai tempia... „Kokiems gi galam čia atiteps Volgos baidokus?“, galvoju. Tempia, niūniuoja, tempia... Ir štai iš už kampo išnyra garuojantis žmogaus dydžio bedangtis kubas. Pasiekę scenos vidurį, skarmaliai dingsta, garuojantį lentų kubą apninka bobulės su rankšluosčiais, uniformotieji, ir iš kubinio kubilo stojasi išsūtęs nuogutėlis miestelio burmistras Anton Skvoznik-Dmukhanovsky (jį pasigėrėtinai nuo pradžios iki galo vaidina Peter Donat). Gogolio sukurtiems dialogams vykstant, per

Stratfordo festivalyje. Ontario, Kanadoje, statomo Nikolaj Gogol „Revizorius“ scena: Richard McMillan (Chlestakov) su Jane Roth-Casson (Anna).

Nuotrauka David Cooper

kelioliką minučių pavaldiniai burmistrą nušluostys ir aprens, pradėdant apatiniais drabužiais ir baigiant mėlyna, paauskuota uniforma bei kardu. Ilgainiui susirinks miestelio diduomenė, visa korupciškų valdininkų ruja, atbėgs Bobčinskis su Dobčinskiu, atneš žinią apie atvykėlį iš St. Petersburgo, „kuris užteigęs savininkui nemoka už maistą bei nakvyne“, visi nutars, jog tai revizorius, suplanuos kaip jį papirkti ir prasidės juokingiausias „satyros“ scenos.

Kalbą tęsiant apie pastatymą, jo turtingumą, akysna krinta kostiumų spalvos ir išvaizdos, pradėdant jau minėta bobulių apranga, panėšinčia į pupų pėdus ir atgrasia purvinu pilkumu, uniformomis su medaliais ir be jų, baigiant puošniausiom „kilmingųjų“ ponių sukniom ir ekstravagantiškom peterburgiško „revizoriaus“ eilutėm. Tai didelio garso kostiumų projektuotojos Tanya Moiseivitch darbas. Jos kostiumai Stratfordo ir kituose teatruose ne kartą publiką stebino, o kad Gogolio rusams apgrenti jį labiau-

siai tinka, byloja jos vardas ir pavardė. Kas be ko, jį sau padėjėja pasitelkusi irgi plačiai žinomą Polly Scran-ton Bohdanetzky. Kai kostiumai džiugino akį, tai ausiai daugely vietų skambėjo maloni, linksma Louis Applebaum muzika.

Tariamo revizoriaus Ivano Chlestakovo rolę režisierius pasirinko Richard McMillan, raiškiausia, išradingiausia Stratfordo komika, per festivalio 33 metų istoriją sau lygaus neturinti. Tai aktorius, kurį, man regis, ne skatinti, o prilaikyti reikia, kad per daug neužgožtų mažesnio talento kolegų. Aureolę susikūrus Gilbert ir Sullivan operėčių pastatymuos, jis čia lygiai gerai, jei ne geriau pasireiškė. Betgi buvo apščiui scenų ir be Chlestakovo. Jose, šalia jau minėto Peter Donat, puikius Gogolio personažus sukūrė Eric

Donkin (Luka Khlopovo vaidmuo), Max Helpmann (Khris-tian Gibner), Edward Atienza (Peter Bobchinsky), Keith Dinicol (Peter Dobchinsky), Jane Roth-Casson (burmistro žmona Anna), Mary Haney (burmistro duklė Marija) Lewis Gordon (Chlestakovo tarnas Osip).

Savo skaitytojams patarčiau būtinai „Revizorių“ Stratforde pamatyti, bet nujaučiu, kad, iki rašins bus išspausdintas ir jus pasieks, ten šaukštai bus po pietų, nes festivalio sezonas baigiasi spalio 13, o paskutinis „Revizorius“ spektaklis — spalio 12. Bet vilties šį pastatymą kai kam pamatyti dar yra, nes va kaip reikalai klostosi. Kai Stratforde festivalio sezonas pasibaigia, kai kurie geriausi pastatymai filmuojami Kanados televizijai, o su kiais gastroliuojama Amerikoje

ir/ar Europoj. Šią žiemą numatomos gastrolės po JAV miestus, tik tuo tarpu negaliu pasakyti kur (žinau, kad bus spektaklių net Floridoj, bene Miami). Iš karto buvo manyta gastroliuoti su „Kari-lium Lyru“ ir „Dvyliktoji naktis“. „Dvyliktoji naktis“ visiškai užtemo ir vieton jos nutarta su „Lyru“ vežtis „Revizorių“. Nežinau, ar gastrolių metu visose sve-timų teatrų scenose vienodai gražiai sužibės kostiumai bei butaforija, bet garantuoju už visų neįvardytų ir įvardytų aktorių vaidybą, o ypač už Richard McMillan. Be to, spėju, kad ateinančią vasarą „Revizorius“ bus ir Stratforde kartojamas, nebent to daryti neleistų naujojo meno vadovo John Neville ambicija.

Chicagos teatruose Baletu ir dainų spektaklis

Dabar daugely miestų ir daugely teatrų statomas muzikinis veika-las „A Chorus Line“, kurį sukūrė Michael Bennett. Turiny — baletu mokymas, baletu šokiai, lydimi dainų. Kokio gilesnio turinio nėra. Tai pramoginis pastatymas publi-kos atgavimui, sudarytas daugiau-sia iš Broadway baletu šokėjų gyvenimo ir šokių. Statomas Chicagos pietvakariuose — Candlelight Dinner Playhouse, 5620 South Harlem Ave. Scenoje pasirodo net 21 šokėjas — dainininkas.

William Pullinsi režisuotas, kaip visada, pastatymas labai sklan-dus. Aktoriai jauni, pasirošę. Kai kurie su ypatingu išsimokslinimu, pvz., Brian Lynch su baka-laureatu iš Northwestern univer-siteto, Shannon Cochran daly-vavusi filme „The Old Forest“; Dawn Hopper iš Cincinnati muzikos konservatorijos, R. Lambert studijas ėjęs Wayne universitete, Sheri J. Axy programą atlikinėjusi norvegų turistiniame laive. Choreografas Nik Vender yra kūrėjas teatrui, fil-mams, modernaus šokio gramams.

J. Pr.

Saulius Kubilius

AUDINYS

Vienu siūlu
Audėjas užmetė stakles,
Sunėrė nytis,
apsuko šaudyklę
Ir užburtas audė.

Atėjus laikui,
nustojo nardžiusi šaudyklė,
kilnojusios nytys.

Ir Dievas įsakė nukirpti siūlą
nurengti stakles.

O audiniu papuošė savo namus.

UŽSILIKUSIO PRAEIVIO DAINA „ESI“

Esi kibirkštimi sužibęs akimirkos atomas,
kuris daužosi į savo ribotumo sienas.

Esi virpanti mikroląstelė,
kuri pranašiskam XXI-ojo amžiaus aparatui
teikia gyvybę.

Esi iš žemės rutulio senų kaulų
prisikeliantis pasaulinis žmogus.

Esi užsilikęs praeivis,
kuriam ateities sapnas raminančiai migdo sąmone.

Esi saulėteikių dainius.

APOKALIPSĖ

Atėjo šienavimo laikas.
Omega, tark
savo svary žodį.

Mes laukiam tos titaniškos bangos,
kuri savo pasakiška galia
nuneštų mus,
nuplautų mus,
atgaivintų,
atbudintų
iš apsnūdimo ir letargo
iš per ilgo užsibuvimo,
monotoniško plūduravimo.
Mes laukiam tos bangos galingo
veiksmo
vyksmo.
Mes trokštame pasiekti
naujus gyvenimo krantus.

Virginia Woolf

Vaiduoklių namas

Bet kokią valandą pabudus, trinksdėjo uždamos durys. Iš kambario į kambarį jie ėjo susikibę rankomis, pakeldami vienur, atverdami kitur, tikrindami — vaiduoklių porelė.

„Mes visa tai čia palikome“, sakė ji. Ir jis pridėjo, „O, bet ir čia!“ „Turbūt ir pastogės palėpė“, murmėjo ji. „Ir sode“, šnibzdėjo jis. „Tyliai“, jie sakė, „kitaip mes jus pažadinsim“.

Bet tai nevyko taip, kad mus pažadintų. O ne. „Jie kažko ieško; jie užsklendžia užuolaidas“, galima sakyti, ir todėl dar skaitai puslapį ar du. „Dabar jau jie atrado“, gali būt tikra, sustabdydama pieštuką prie puslapio krašto. Ir tada, išvargusi nuo skaitymo, galėtum pasikelti ir pati pamatyti, kad visas namas tuščias, durys paliktos atdaros, tik patenkinti karveliai burbuluoja ir kuliamosios birzgimas ateina iš fermos. „Kurių galų aš čia atėjau? Ką norėjau rasti?“ Mano rankos yra tuščios. „Tuomet gal viršutinėse patalpose?“ Obuoliai yra daržinėje. Ir taip vėl žemyn, daržas ramus kaip visuomet, tik knyga išslydo ant žolės.

Bet jie jau rado svečių kambary. Nebūtinai, kad jus turėtum matyti. Langų stikluose atsispindėjo obuoliai, atsispindėjo rožės, visi lapai stikle buvo žali. Jei jie judėjo svečių kambary, obuoliai rodė savo gelsvąją pusę. Tačiau tuojau po to, jei duris kas nors pradarytų, pabertų ant grindų, ant sienų ir lubų pakabintus papuošalus — ką? Mano rankos buvo tuščios. Strazdo šešėlis perbėgo kilimu, iš giliausių tylos šulinių miškų karvelis traukė savo burbuliavimo garsus. „Dar išliko, išliko, išliko“, švelniai plaka namo pulsas. „Turtai užkasti; kambarys...“ staiga užsikirto ir sustojo pulsas. O, ar tai buvo užkastieji lobiai?

Vėliau po akimirksnio šviesa prigeso. Vadinasi, sode tada? Bet medžiai verpė tamsą besiblaškančiam saulės spinduliui. Tokiam švelniam, tokiam retam, aš visuomet jo degimą ramiai sekdavau langų stiklo

paviršium. Stiklas buvo mirtis; mirtis buvo tarp mūsų; atėjusi pirma moteriai prieš šimtą metų, palikęs namus, užkalus langus, kambariai buvo palikti tamsoj. Jis taip paliko, paliko ją, nuvažiavo į Šiaurę, nusidangino į Rytus, matė žvaigždes spinksinčias Pietų danguje; vėl grįžo namo, rado juos nustumtus nuo Kopų aukštumos. „Dar išliko, išliko, išliko“, linksmai mušė namų pulsas. „Turtai dar jūsų“.

Gatvėje staigia vėjas. Medžiai kūprinasi ir lenkiasi į viena, į kitą šoną. Mėnulio spinduliai taškosi ir liejasi, išsibarstę lietuje. Tik lempos šviesa tiesiai krenta pro langą. Žvakė dega tiesi ir rami. Klajodama namuose, atidarydama langus ir kuždėdama, kad mūsų nepažadintų, vaiduoklių porelė sau džiaugiasi.

„Mes čia miegojom“, sako ji. Ir jis priduria, „Bėgalybė bučinių“. „Pabudus iš ryto —“ „Sidabras tarp medžių —“ „Viršutiniame aukšte —“ „Sode —“ Tolumoje užsidaro durys, švelniai trinktelėdamos kaip širdies dūžis.

Štai jie artėja, stabteli durų angoje. Vėjas rimsta, lietus stiklu slidinėja sidabrą. Mūsų akyse tamsėja; mes jau negirdime žingsnių šalia; nematome jokios moters, išskleidžiančios savo vaiduokliškos skraistės. Jo rankos pridengia žibintą. „Žiūrėk“, alsuoja jis. „Tvirtai miega. Jų lūpose meilė“.

Susikūrinę, pakėlę virš mūsų savo žibintą, jie ilgai ir prasingai žiūri. Jie ilgam pristoja. Vėjas patraukia tiesiog; liepsna kiek tūpteli. Pasiutę mėnulio šviesuliai klajoja grindimis ir sienomis, ir, susikryžiuve, nudažo pasilenkusius veidus; kažką mąstančius veidus; veidus, kurie stebi miegančiuosius ir ieško kažkokio paslaptingo džiaugsmo.

„Dar išliko, išliko, išliko“, namų širdis išdidžiai plaka. „Ilgus metus —“ atsidūsta jis. „Tu vėl mane atradai“. „Čia“, šnabžda ji, „miegota; sode skaityta, juoktasi, obuoliai daržinėje kraunami. Čia mes palikome savo turtus —“ Jie stebi susikumpinę, jų šviesa kelia mano akių blakstienas. „Dar išliko! Išliko! Išliko!“ namo širdis pasiu-tusiai plaka. Pabudama šaukia, „Aiman, ar tai jūsų užkasti lobiai? Šviesa širdyje?“

Vertė P. Melnikas

Vitolis Dragūnevičius

Muzikė Nijolė Ulėnienė

Skulptoriaus Vitolio Dragūnevičiaus darbų paroda atidaroma „Galerijoje“, Locust Valley, New York, s. m. spalio mėn. 18 d. Vitolis Dragūnevičius yra baigęs École des Arts et Métiers Freiburge ir École Nationale Supérieure des Beaux Arts Paryžiuje. Šiuo metu jis gyvena New Yorke. Parodoje bus išstatyti jo bronzinės skulptūros darbai — portretai.

Virginia Woolf 1939 metais.

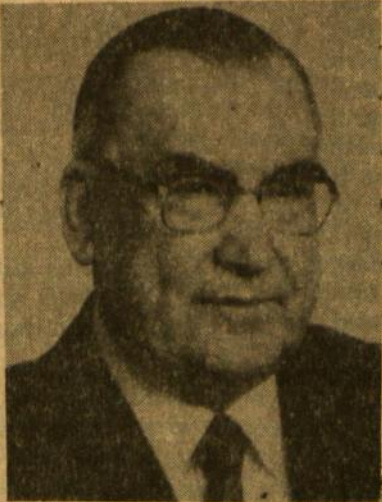
Virginia Woolf (1882-1941 — anglų rašytoja, Sir Leslie Stephen duklė, kritiko Leonard Woolf žmona, parašiusi tradicinius romanus *Iškeliavimas* (1915), *Naktis ir diena* (1919), vartojo pasąmonės srautą romanuose *Jokūbo kambarys* (1922), *Ponia Dalloway* (1925), *Išvyturį* (1927), *Bangos* (1931). Kai kurie iš jos romanų buvo labai eksperimentiniai (pvz., *Orlando*, 1928). Taip pat parašė nemažai straipsnių, esė knygų, novelių.

— P. M.

Profesoriaus Meissnerio sukaktis

Baltams reikšmingas jubiliejus

Šių metų rugpjūčio mėn. 10 d. Bad Godesberge prie Bonnos, Vakarų Vokietijoje, susirinko didžiulis būrys mokslininkų, diplomatų, valdžios atstovų pagerbti 70 metų jubiliejų švenčiantį profesorių Borisą Meissnerį. Tą jubiliejų minėdamas *Frankfurter Allgemeine* dienraštis rašė, kad joks kitas Vakarų sovietologas nėra taip plačiai aprėpęs sovietinės realybės savo studijose kaip Meissneris. Federalinės Vokietijos Respublikos kancleris Helmut Kohl, apdovanodamas Meissnerį užsitarnavimo kryžiaus ordinu, rašė, jog Meissneris, kaip retas, užsitarnauja padėkos už „realistinio Sovietų Sąjungos ir jos politikos paveikslą“ nupiešimą ir sovietinių studijų Vokietijoje puoselėjimą. Maskvai ši Meissnerio veikla labai nepatiko ir ilgus metus Kremlius vedė prieš profesorių kampaniją tiek savo spaudoje, tiek Vakarų Vokietijos sluoksniuose.

Prof. Boris Meissner

Meissnerio studijų apimtis ir jo mokslinis realizmas paaiškina, kodėl jubilias gerbiamas ir dėkingai minimas ne tik vokiečių, bet ir lietuvių, latvių ir estų tarpe. Joks kitas Vakarų mokslininkas tiek daug ir tiek ankstyvo dėmesio nėra skyręs Baltijos tautoms ir jų likimui kaip Meissneris. Ir savo padėkos kalboje Bad Godesberge jis specialiai priminė savo svečiams, kurių tarpe buvo ir Kinijos ambasadorius, kad Baltijos tautų ir jų likimo jis ir toliau nepamirš.

Gimęs Pskove, Meissneris

augo ir mokėsi Estijoje. Ten baigė ir laisvos Estijos Tartu universitetą. Toliau studijavo tada vokiškoje Poznanėje ir Breslau; pokario metais dirbo Hamburgo universitete, kur ir doktorizavosi. Apie dešimt metų dirbo Vakarų Vokietijos diplomatinėje tarnyboje Maskvoje ir kitur; dalyvavo visose to laiko svarbiosiose vakarų vokiečių-sovietų konferencijose, kol 1959 metais tapo Kielio universiteto profesorium Rytų Europos teisei, politikai ir sociologijai. 1964 metais perėjo į Koelno universitetą direktoriauti naujai įsteigtam Rytų Europos Teisės institutui. Yra daug nusipelnęs, organizuojant vokiečių mokslinius institutus ir draugijas. Iki pat pastarųjų laikų buvo Bonnos vyriausybės Užsienio reikalų ministerijos patarėjas. 1984 m. tapo profesorium emeritu.

I Baltijos valstybių padėčių Meissneris mokslo pasaulio dėmesį atkreipė dar 1955 metais, išleisdamas stambią knygą *Die Sowjetunion, die baltischen Staaten und das Voelkerrecht* (Sovietų Sąjunga, Baltijos valstybės ir tarptautinė teisė), kurioje dokumentavo nelegalią Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupaciją ir aneksiją. Vėliau ėjo eilė straipsnių, paskaitų, studijų skelbtų knygose, tarp jų ir 1978 m. išėjusioje *The Baltic States in Peace and War* (Pennsylvania State University Press). Meissneris aktyviai dalyvavo Baltų Studijom Puoselėti Draugijos (AABS) konferencijose, pats prieš porą metų suorganizavo vokiečių sovietologų konferenciją Baltijos kraštų reikalui, vadovauja vokiečių mokslininkų grupei, kuri tęsia Baltų studijas, redaguoja knygą apie Baltijos valstybes, kuri nebūna ilgai trukus turi išeiti Vakarų Vokietijoje.

Minint jubilato gimtadienį Bad Godesberge, jam buvo įteiktas draugų, kolegų, buvusių mokinių parengtas *Festschrift*, kuriame neužmirštos nė Baltijos valstybės. Savo darbais apie komunistinę sistemą ir savo dėmesiu Baltijos kraštams bei jų laisvės siekiamam Meissneris tarnauja pavyzdžiu lietuvių, latvių ir estų mokslo žmonėms, parodydamas, kaip galima suderinti pagrindinį mokslinį angažavimą su moksliniu dėmesiu gimtajam kraštui. Jubilias užsitarnauja mūsų padėkos ir šiltų linkėjimų. Ad multos annos!

Vytautas Vardys

Poezijos knygos „Draugo“ knygyne

- Vytautas Alantas. *Pavermiai*. Chicago, 1982. 221 psl. Kaina — 10 dol.
- Vitalija Bogutaitė. *Lietus ir laikas*. Chicago: Ateitis, 1969. 59 psl. Kaina — 2 dol.
- Vitalija Bogutaitė. *Po vasaros*. Chicago: Ateitis, 1976. 71 psl. Kaina — 4 dol.
- Dante Alighieri. *Naujasis gyvenimas*. Vertė A. Tyruolis. Italija: Saleziečių leidinys, 1966. 95 psl. Kaina — 2 dol.
- Eugenijus Gruodis. *Aguonos ir smėlis*. Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1956. 70 psl. Kaina — 1 dol.
- Antanas Gustaitis. *Ko liūdi, putinėli. Eleginės satyros*. Bostonas, 1982. 95 psl. Kaina — 7 dol.
- Maironis Jaunoji Lietuva. *Poema*. Londonas: Nidos knygų klubas, 1963. 131 psl. Kaina — 2 dol.
- Petronėlė Orintaitė. *Liūdnei linguoja lelija*. Italija: Saleziečių leidinys, 1967. 152 psl. Kaina — 2 dol.
- Aleksandras Radžius. *Priimk mane, mėnuli*. Chicago: Ateitis, 1980. 81 psl. Kaina — 5 dol.
- Danguolė Sadūnaitė. *Baltas ievos medis*. Chicago: Ateitis, 1977. 126 psl. Kaina — 5 dol.
- Stasys Santvaras. *Aukos taurė*. Bostonas: Lietuvių enciklopedija, 1962. 152 psl. Kaina — 250 dol.
- Stasys Santvaras. *Buvimo pėdsakai*. Clevelandas: Viltis, 1983. 164 psl. Kaina — 8 dol.
- Stasys Santvaras. *Rubajatai*. Bostonas: Lietuvių enciklopedija, 1978. 182 psl. Kaina — 7.50 dol.
- Liūnė Sutema. *Nėbėra nieko svetimo*. Chicago: Jūrų skautijos korporacija Gintaras, 1962. 60 psl. Kaina — 5 dol.
- Lidija Šimkutė. *Antrasis ilgesys*. Chicago: Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 1978. 77 psl. Kaina — 5 dol.
- Julija Švabaitė. *Vynuogės ir kaktusai*. Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1963. 96 psl. Kaina — 1 dol.
- Laimutis Švalkus. *Sirdies nuolaužas*. Italija: Saleziečių leidinys, 1966. 120 psl. Kaina — 2 dol.
- Alfonas Tyruolis. *Nemarioji žemė: Lietuva pasaulinė poezijos posmuose*. Antologija. Bostonas, 1970. 176 psl. Kaina — 5 dol.
- Aldona Veščūnaitė. *Aidinčios upės*. Chicago: Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 1985. 74 psl. Kaina — 7 dol.

Teresa Zylis-Gara (Terese Zilytė), Lentvaryje gimusi, Lenkijoje užaugusi ir dabar po visą pasaulį gastroliuojanti operos zvaigždė, š.m. lapkričio mėn. 9 d. Chicagoje dainuos koncerte, skirtame parenti Dariaus Lapinsko operos „Dux Magnus“ pastatymą ateinanti pavasari. Dirigento Herbert von Karajan atrasta ir pristatyta pasauliui Salzburgo festivalyje, penkiolika sezonų dainavusi Metropolitan operoje, New Yorke, pagrindines roles, po neseniai įvykusių „Tosca“ spektaklių Los Angeles, kur ji dainavo kartu su garsiuoju tenoru Placido Domingo, dabar atvyksta pas mus parenti lietuvišką kūrybą, lietuviškos tematikos operos pastatymą.

Algimanto Kežio „Lithuania Through the Wall“

Algimantas Kežys. *Lithuania through the Wall: Diary of a Ten-Day Visit to My Native Land*. Chicago: Loyola University Press, 1985. Didelio formato, 108 psl. Kaina — 15.95 dol. Gaunama Chicago Kroch's & Brentano's knygynė „Drauge“ ir pas knygų platintojus.

Lietuvių ir nelietuvių tarpe savo meniška fotografija jau plačiai pasireiškęs Algimantas Kežys, nepamiršo foto aparatą pasiimti ir vykdamas dešimčiai dienų į Lietuvą. Šioje knygoje jis parodo savo kelionės įspūdžius, kuriuos savo trumpomis, bet labai taikliomis pastabomis paryškina ir nelietuviams suprantamas padaro Kazys Almenas, parašęs knygos įvadą ir nuotraukų įpraminimą. Įpraminimą, nes Almenas nuotraukų turinį suriša su Lietuvos istorijos įvykiais, kraštovaizdžiu, žmonėmis, jų religingumu, darbštumu ir kūrybingumu. Be patos ar pagiežos atvirai parodoma ir sovietinė realybė okupuotame krašte.

Knygoje išspausdintos 94 nuotraukos iš Vilniaus, Kauno, Druskininkų, Rumšiškėlių, Trakų, Anykščių ir Biliūno gimtinio Niūronių kaimo.

Knyga pasirodė vasaros atostogų metu. Jos pirmos sutiktušės įvyko per Akademinių skautų sąjūdžio susitikimą Dainavoje, Manchester, Mich., kur šalia knygos apibūdinimo, Algimantas Kežys ekrane parodė knygoje išspausdintas nuotraukas.

Knyga gražiai papuoš ir lietuvių biblioteką, ir labai tinka dovanai kitataučiams, nes apipavidalinta labai vykusiai ir skoningai.

V. J. Statkus

Pamirštas, bet svarbus Lietuvos praeities epizodas — Šventosios mūsų

Šiais metais rugsėjo 1 d. suėjo 550 metų nuo mūsų ties Ukmergė ir Šventaja upe. 1435 m. čia išsprendė dviejų Gediminaičių, Žygimanto ir Švitrigailos likimas, kartu ir visos Lietuvos ateities kelias. Seni tai laikai, bet įvykis yra susijęs su Vytauto Didžiojo siekimais ir gali būti laikomas jų epilogu.

Sveddami Tautos šventę rugsėjo 8-tą, prisimename mūsų istorijos didybės apogėjų — numatytą Vytauto vainikavimąsi Lietuvos karaliumi. Tačiau ne vienas pagalvoja: juk netrukus po to, spalio 27-tą, Didysis kunigaikštis mirė ir prasidėjo Lietuvos silpnėjimas. Kai kas net nustoja domėtis tolimesne įvykių raida mūsų tėvynėje ir pasako: „Finis Lithuaniae!“ Bet nemirė tada Lietuva. Ji dar turėjo garbingų ir herojiškų prosvaisių ir, kas svarbiausia, per pusę tūkstančio metų

nenustojo kovojusi už Lietuvos laisvę

Tuojuo po Vytauto laidotuvių susirinkę Vilniuje kunigaikščiai, didikai, bajorai su Jogaila priešakyje išrinko Didžiojo kunigaikščio Švitrigailą Algirdaitį — Jogailos jaunesnįjį brolį. Lenkijos karalius senatvėje karštai palaikė Vytauto pastangas susikurti priklausomumo Lenkijai. Energingas, visą gyvenimą nerimęs, bastingis po Lietuvą ir jos kaimynus, už savo tėvonią kovojęs su Vytautu ir net jo kalinamas, Švitrigaila nedelsdamas ėmė tęsti Vytauto politiką. Išvystė diplomatinę veiklą, gavo iš Vokietijos imperatoriaus Sigismundo Liuksemburgiečio pažadą vainikuoti jį Lietuvos karaliumi, sutelkė šalininkus — Moldavijos „haspadorių“, Mozūrų kunigaikštį, dalį totorių, Livonijos ordino magistrą. Už jį mūru

stovėjo visa Pietų—Rytų Lietuva. O jis turėjo stiprų varžovą — Vytauto brolį Žygimantą Kęstutaitį, kurį palaikė žemaičiai, totoriai ir užsispyrę Lietuvos nepalėisti — lenkai. Keletą metų ėjo kova žodžiu bei ginklu, kuria išsprendė mūsų ties Ukmergė ir Šventaja upe, vietovėje, nuo to laiko vadinamoje Pabaisku (lenkiškai *Pobojowisko* — mūsų laukas).

1435 m. rugsėjo 1 čia susitiko priešininkų kariuomenės. Kautynės buvo žiaurios, žvangėjo kardai, kirviai, kautais basliais, ietimis, nedaug šaunamų ginklų tada buvo. Karo lauke krito daug žmonių. Kai kurie amžininkai jų prisaičiuoja iki 40,000, nors tai keleriopai, jei ne šimteriopai, padidintas skaičius, bet jis parodo, koks didelis buvo tų kautynių įspūdis išlikusiems gyvais. Iš tikrųjų tada daug karių padėjo savo galvas ties Šventaja, žuvo Livonijos kryžiuočių magistras Frank Kerskorf, Vytauto vietininkas Čekijoje Žygimantas Kaributaitis ir kiti žymūs

asmenys bei masės eilinių. Tenka pabrėžti, kad per tą mūsų lietuvių smūgį, duotas Livonijos kryžiuočiams, buvo toks sunkus, kad po jį jie daugiau nebeatšigavo, panašiai kaip jų priešai šaka 1410 m. po Žalgirio-Gruenvaldo katastrofos.

Švitrigaila pralaimėjo, turėjo bėgti į Voliniją, kur Lucko pilyje prisiglaudęs dar apie 10 metų maištavo ir bandė atstatyti Vytauto eitą kelią. Laimėtojas Žygimantas Kęstutaitis buvo vainikuotas Gedimino mitra Vilniuje, pasiekė garbės, kuri Lietuvai brangiai kainavo — vėl užmezgė ryšius su Lenkija. Neilgai jam betgi teko valdyti Lietuvą — 1440 m. jis buvo Trakuose samokslininkų nužudytas.

Mūsų didysis liuanistas Vaclovas Biržiška sakydavo, kad nėra nei vienos žemės pėdos Lietuvoje, kuri nebūtų apšlakstyta krauju lietuvių, kovojusių už jos laisvę. Tik mes nedaug tų vietovių atsimename — pro Gedimino kalną praeinam susikaupę, prie Kauno, kitų pilių ir piliakalnių, bet apie Šventosios mūsų lauką retai kada pagalvojame. O ten įvykusios kautynės buvo patios didžiausios, kurios praeityje mūsų žemelėje ištiko. Apie tą vietovę byloja tik senieji raštai ir vietos žmonės, per amžius išlaikę tradiciją. Atvykusiems rodomas laukas, slėnis prie Žirnų ežero, Krūvinės upelis. 1935 m. tame slėnyje tebestovėjo dar samanomis apaugusi sena koplytėlė, žyminti kunigaikščio Žygimanto šalininkų bendrus kapus. Vėl kitoje pusėje buvo matyti jau praardytas Žvyrų kalnelis, kur buvo palaidoti Švitrigailos gynėjai. Visur čia randami žmonių bei arklių kaulai, surūdiję ginklai, šarvų likučiai, kurie laukia archeologų tyrinėjimų.

V.D. Sruogienė

Chicago teatruose Anglo komedija

Londonė 1939 m. gimęs anglų dramaturgas Alan Ayckbourn arti 30 metų praleido darbuodamas teatre. Jis buvo toks sekmingas autorius, kad jo dramos yra išverstos į daugiau kaip 30 kalbų ir vaidinamos visame pasaulyje. Viena jų — „Season's Greetings“ — pasiekė Chicago sceną, pastatant ją Body Politic teatre, 2261 N. Lincoln Ave., kur ji eis iki spalio 20 d. Ši komedija, tarpais virstanti tragedija, vaizduoja anglų šeimų gyvenimą Kalėdų metu. Panašiai, kaip kitose šio autoriaus dramose, pro žiūrovo akis teka natūralus žmonių gyvenimas, jų darbas, vaišės, miegas, žaismingumas, meilė, džiaugsmas. Tai vadinamo „Theatre of Recognition“ temos.

Vengiama vulgarumo; vaidinimas apskritai švarus, nors yra vienas žymesnis sekso proveržis. Žiūrovą stebina aktorių uolus pasiruošimas, jų gera patirtis scenoje. Vaidinimo slinktis gyva. Aktorius Larry Brandenburg yra pasirodęs ir filme; Janis Flax baigusi Goodman dramos mokyklą; Maureen Gallagher baigusi Syracuse universitetą ir Goodman dramos mokyklą; Edgar Meyer matytas televizijoje, filmuose, ryškus savo talentu; Mike Wise atėjęs iš Missouri Western universiteto. Režisierius James O'Reilly įdėjęs daug išradingo darbo. Jis aukštą kvalifikaciją — vien Chicago universitete pastatęs daugiau kaip 40 dramų. Ir jo padėjėja Pauline Brailsford — dirbusi JAV ir Didžiosios Britanijos teatruose ir televizijoje. Komedija kokių ypatingų gelmių neparodo, bet gyvenimiška, protarpiais lydima žiūrovo nusikvatojimo.

Kafka Chicago scenoje

Vokiečių rašytojas, žydų kilmės, Franz Kafka (1883-1924), Prahoje gavęs teisių daktaro laipsnį, buvo vienas iš pagrindinių ekspresionizmo atstovų vokiečių prozoje. Tačiau jis buvo tiek netikras dėl savo kūrybos, kad prieš mirtį (gerklės džiova) jis paliko savo draugui M. Brodvi testamentinį prašymą — sunaikinti jo nespausdintus raštus. Draugas nepaklausė, pasirūpino jų išleidimu ir tas Kafka padarė pasauline garsenybe. Jo garsas atidarė jam duris ir į Chicago sceną. Čia Huron teatras, 1608 N. Wells iki spalio 27 d. stato pagal jo romaną „Der Prozess“ (sukurtą lygiai prieš 60 metų: 1925 m.)

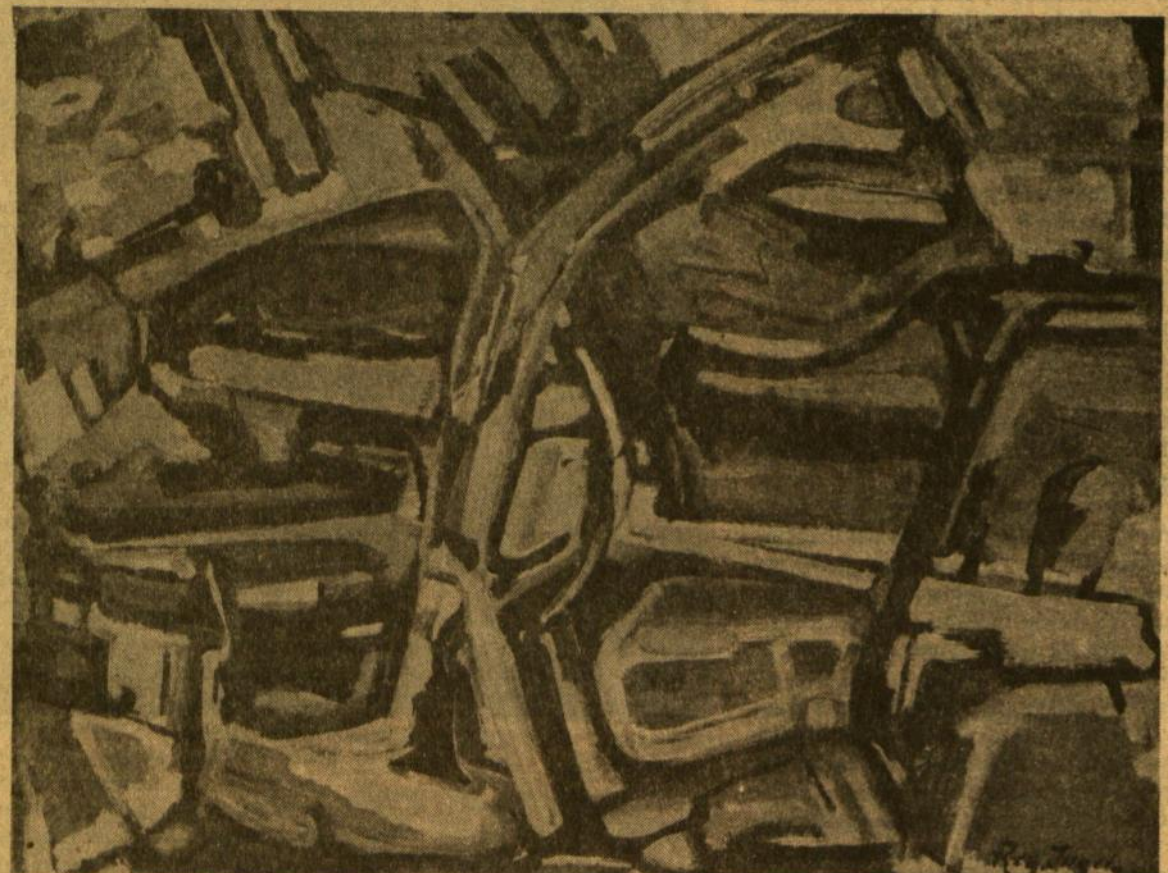
sudarytą dramą, pavadintą „Happy Birthday, Joseph K!“. Taip pavadinta, nes vaizduoja jauną žmogų, areštuojamą jo trisdešimtąjį gimtadienį. Įkalintas dėl jam nežinomo ir administracijos nepasakomo nusikaltimo. Toje dramoje, turinčioje absurdo teatro bruožų, ryškus protestas prieš diktatūrinį režimą teismus, prasielkiančius su žmogiškumo normomis.

Iš Kafkos veikalų dramą sudarė ir ją režisavo rašytojas Ed Towley, ją „sučiugindamas“ ir, deja, į tekstą ir režisūrą įveddamas tiek vulgarumo, kad žiūrovas jaučia Kafkos kūrybos suprofanavimą, taikantis gatvės skoniui. Vaidyba perpinta Margaret James sukurto melodiškos ir choreografo Terence Baker egzotišku baletu. Aktoriai dalyvavę daugely pastatymų įvairiuose miestuose ar net ir išėję aukštąsias dramos studijas, pvz., Sarah Bradley su bakalaureatu iš

Bostono universiteto, Peter Garino dramos studijas išėjęs New Yorko universitete, Cherise Thurman — iš Goodman dramos mokyklos, net ir apšvietimo sudarytojas Walter Reinhardt baigęs Illinois Wesleyan universitetą, o kostiumų kūrėja Melis Nissen baigusi Wisconsin universitetą. Scenovaizdis suvestas il primityvus paprastumo, bi techniškai paruoštas skubime pakeitimams.

Huron teatras veikia jau 15-tą metų. Yra pastatęs 21 dramų veikalą.

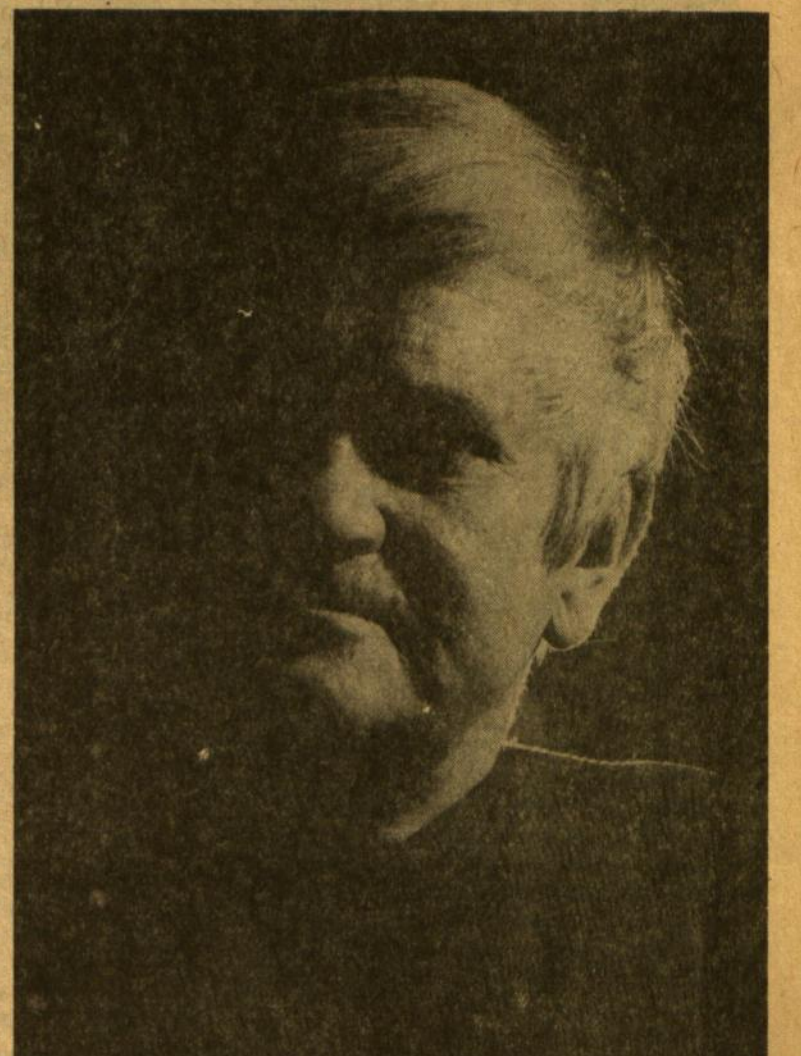
J.P.R.

Regina Matuzonytė-Ingelevičienė

Siaurės gamta (akrilika drobėje, 1959-1967)

Dail. Reginos Matuzonytės-Ingelevičienės tapybos darbų paroda šiuo metu vyksta Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Paroda tęsis iki sekmadienio, spalio mėn. 20 d. Čiurlionio galerijos valandos: penktadieniais 7-9 v.v., šeštadieniais ir sekmadieniais 11 v.r. — 7 v.v.

Solistas Bronius Maciukevičius.

Nuotrauka Eugenijaus Butėno 18 lietuvių fotografų rengiamos 14-sios metinės parodos, kurios tema — „Lietuvio portretas“. Paroda prasidės š.m. spalio mėn. 25 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.